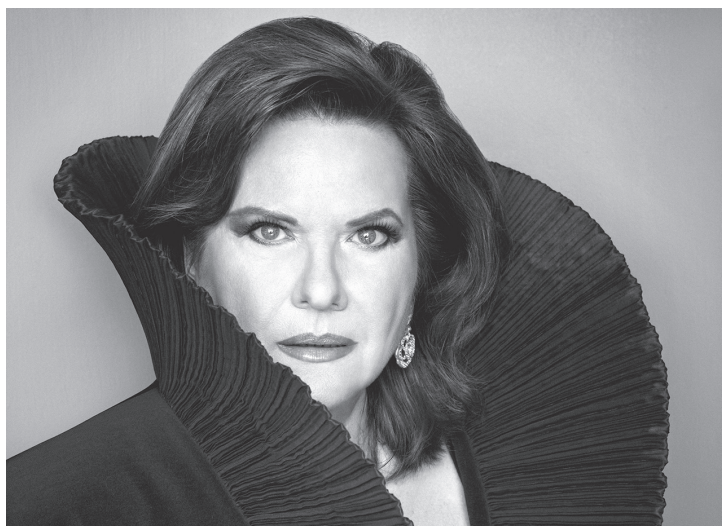

Az évszázad magyar dívája

MARTON ÉVÁT BEVÁLASZTOTTÁK
AZ OPERAVILÁG LEGENDÁS ÉNEKESEI KÖZÉ

(Gramofon, 2000. tél)

„Marton Éva intelligens, kifinomult színpadi játékkal, hatalmas, mégis hajlékony hangjával az ideális drámai szoprán megtestesítője. Azon kevesek közé tartozik, akik egyaránt nagy sikerrel énekelik az olasz és a német operaszerepeket, s ennek köszönhetően olyan legendákkal emlegetik együtt, mint Lotte Lehmann, Nellie Melba vagy Maria Callas” – írja a magyar drámai szopránról John Louis Di Gaetani Meghívó az operába című könyvében. S hogy a magyar díva mennyire tartozik a zenei világ legen-

dás énekesei közé, az is példázza, hogy az Egyesült Államokban nemrégiben rendezett szavazáson az évszázad öt legjobb szopránja közé választották. Marton Éva Maria Callas, Anna Moffo és Leontyne Price mögött végzett a negyedik helyen.

Van valami, amire ilyenkor még vágyakozik az ember?

Az álmok, a vágyak veszélyes dolgok. Én például hosszú éveken keresztül ábrándoztam egy saját szigetről, amelyre csak a legkedvesebb barátaimat akartam meghívni. Egyszer aztán egy ilyen magányos földdarabon töltöttük a szabadságunkat. Az édes vizet hajóval kellett hozatni, a hurrikán derékszögűre törte a fákat, és a kristálytisztá tengerben nem lehetett túl mélyre úszni a cápaveszély miatt. Ekkor lemondtam az én „kék szigetemről”, s azóta egyetértek azzal a gondolattal, hogy „annyira talán senki sem bűnös, hogy minden álmát kiérdemelje.” Az éneklésben pedig úgy érzem, ha az ember feljut a csúcsra, akkor megpróbálja tartani azt a nívót, azt a színvonalat, amelyet magának állított.

Az a ferencvárosi kislány, aki a Bakáts téren játszott, álmodozott valaha arról, hogy világhírű énekesnő lesz?

Akkor még fogalmam sem volt minderről. Gyerek voltam, mint a többiek, csak talán kicsit fogékonyabb, mint az átlag, és rengeteg minden érdekelt. Különben a mai napig gyakran álmodom a kerületről, ahol felnőttem, sok visszatérő éjszakai képem van a környékről, a Lónyay utcai troliról. Érdekes érzés, hogy ma Ferencváros díszpolgára vagyok.

Kamaszként sem érzett máshoz kedvet, csak a muzsikához?

Egy ideig régész szerettem volna lenni, izgalmasnak tartottam, hogy bepillantathatok letűnt világok életébe. Imádtam a görög,

egyiptomi kultúrát, mindent elolvastam róla, amit csak lehetett. Jól tanuló kislány voltam, rendes magaviseletű, szorgalmas, aki nagy ritkán követett el egy-egy csínytet. A zene hamar az életem meghatározójává vált. Hatévesen, fogatlan kis copfosként az iskola izzadtságsgázú tornatermében először Bartók *Mikrokosmos*-ját játszottam el a zongorán. Nekem erre otthon nem volt lehetőségem, a háború alatt kibombáztak bennünket, örültünk, hogy megélünk valahogy. Én mindenesetre elmentem egyedül beiratkozni a zeneiskolába, és kölcsönkottából gyakoroltam. S aztán az énektanárnőm felfigyelt a hangomra, és elküldött énekelni tanulni. Így kezdődött az egész. Véletlenül, az emberek segítőkézségén múlt, hogy elindult a zenei pályám.

Önt az eltelt évtizedek alatt többször választották New Yorkban az év énekesnőjévé, az év művészevé, örökös tagja a bécsi Staatsopernek. Mi az, amire a legbüszkébb, mit jelent önnek Európa, a „nagyvilág”?

Több mint huszonöt éve adódott az a lehetőségem, hogy szerződéssel a zsebemben, hazám határát átlépve elindulhattam Európa, a nagyvilág megismerésére és – titkos vágyként – meghódítására. Éltem az adott lehetőséggel, és mozgalmas mindennapjaim nagyban hozzájárultak ahhoz, hogy kontinensünk felbecsülhetetlen művészi értékeit magamévá tegyem, s ami tudást csak lehet, magamba szívjak, bár féltő, hogy így is csak a töredékére kerültem sor. Munkám révén egyre mélyült, egyre bensőségesebb lett a kapcsolatom Európával, Amerikával. Lassan éppúgy otthon éreztem magam Spanyolországban, mint Németországban vagy az Amerikai Egyesült Államokban. A városok köszöntenek, ismerős arcok nevetnek rám itt is, ott is, mintha csak tegnap váltunk volna el. Megismerik a magyart, aki nekik énekel. Erre büszke vagyok, akárcsak arra, hogy a munkámat itthon is elis-

merik. A kitüntetéseim között ott van a Kossuth- és a Bartók-Pásztory-díj, valamint A magyarság hírnevéért elismerés.

Évente ötven-hatvan előadásban lép színpadra, s az operairodalom legnehezebb női főszerepeit alakítja. Mi a titka ennek a teljesítménynek?

Először is a szüleimtől erős szervezetet, jó idegeket, egészséges alkotót örököltem. Az iskola és a sport pedig kitartásra és céltudatos küzdésre nevelt. Első zeneakadémiai tanárom, Rösler Endre megtanított a zeneművek megismerésének és befogadásának a metódusára, ami a saját testével muzsikáló énekesnél mindig egyet jelent a teljes testi-lelki azonosulással. Utána dr. Sipos Jenő lett a mesterem, aki szintén a zenei anyanyelvre alapozta a képzést, nem másolt idegen iskolát, hanem a magyar nyelv hangzását tágitotta zeneivé. A Zeneakadémián kiváló tanári kar – élén Kroó Györggyel, Szóllósy Andrással – volt segítségünkre, s mindez hozzájárult ahhoz, hogy felkészültség tekintetében később minden szégyen nélkül vehettem fel a versenyt a külföldi kollégákkal. Felvértezetten indulhattam sok-sok felejthetetlenül kemény csatába, hogy a megálmodott karrieremet elérjem. Úgy érzem, nem hoztam tanáraimra szégyent, s a temérdek tőlük kapott tudásért a mai napig hálás vagyok.

Pályája alakulásának tevékeny részese a férje is. Dr. Marton Zoltán sebészorvosi karrierje mellett az ön menedzselésével foglalkozott és foglalkozik ma is. Önt szerette meg előbb vagy a muzsikát?

Neki már gyerekkora óta a zene, a színház a mániája, s amikor még nem is ismert, már akkor is lelkes operarajongó volt. Aztán talán az irántam érzett szeretet és tisztelet miatt kezdett a menedzseléssel foglalkozni. Kemény ember, jól tud elemezni, és roppant logikusan gondolkodik.

Az első számú kedvencének Richard Strausst nevezte, de ugyanolyan szívesen lép színpadra Wagner, Verdi és Puccini darabjaiban is. Kik mégis a legkedvesebbek?

Miután eddigi pályafutásom során az olasz és a német szerepeket egyaránt számos alkalommal énekeltem, nehéz megmondanom, hogy melyik a kedvenc zeneszerzőm, illetve nőalakom. Akadnak kulcsszerepek, amelyekkel messzire jutottam, ilyen Leonóra *A végzet hatalmából* vagy *A trubadúrból*, Tosca, Manon Lescaut, Turandot, Gioconda, Fedora vagy az *André Chénier* Madeleine-je. De említhetem Salomét, Elektrát, Ortrudot, *A Ring* Brünnhildéjét, Bartók Juditját vagy az újabbak közül *Jenufa* Buryjánnéját. Azt hiszem, a sorból nem lehet csak egyet kiválasztani, örülök, hogy ezek a gyönyörű lehetőségek megadattak nekem és én éltem-élek velük.

Az ön számára mennyire nehéz az énekes színpadi magányossága?

Nagyon lassan megtanultam, hogy tulajdonképpen a színpadra vezető út az, ami összetettsége, bonyolultsága miatt a legnehezebb. A pódiumon állni és énekelni már maga a megváltás. Magányosnak, elhagyatottnak sosem éreztem magam, nem is volt rá időm. A „piszkos” munkát, a tárgyalást, a szerződést a férjem végezte, nekem „csupán” a végrehajtó szerep maradt. Bízva hangomban, istenadta tehetségemben és nem utolsósorban a Zeneakadémián kapott alapos, magas fokú képzésben, álltam és állom a sarat Domingóval, Pavarottival, Carrerasszal és a többi világhírű kollégával. Mindez számomra magával ragadó élmény.

Köztudott önről, hogy másokkal és önmagával szemben is maximalista, hogy az ön számára nem létezik hakni vagy ke-

vésbé fontos feladat. Ha az ember ennyire a legjobb teljesítményére törekszik, akkor minden pillanata a zenéről szól?

Én a muzsikának rendelek alá mindent, de időnként töltődnöm is kell. Szívesen ülök be egy jó színházi előadásra, nézek meg egy érdekes tárlatot. Kikapcsolódást jelentenek nekem a könyvek, sokat olvasok, élvezem a nyelvet, a gyönyörű kifejezéseket. S ha van egy kis pihenőm, némi szünetem, akkor remekül érzem magam attól is, hogy monte-carlói otthonunkban magyar specialitásokat főzök a barátainknak. Élezem azokat a napokat, amikor a férjemmel sétálunk a tengerparton, ha úszhatom, ha jut időnk egy teniszpartira, vagy ha ebéd után, kávé mellett backgammon-csátákat vívhatunk.

Utazások, próbák, előadások és koncertek. Szigorúan beosztott egy operadíva napja?

A világ legrendszeretlenebb életét élem. Mindenhol alkalmazkodnom kell az adott színház követelményeihez. Az olaszok és spanyolok délután, este szeretnek próbálni, az amerikaiaknál inkább délelőtt folyik a munka. De akkor a legsúfoltabbak a napjaim, amikor itthon vagyok. Budapesten ugyanis számos olyan ember él, akit szeretek, akivel igyekszem találkozni, beszélni. S persze a magyarországi szereplések abból a szempontból is különlegesek, hogy ebben a városban otthon érzem magam. Ha az Ybl-palotában vagy az Erkel Színházban énekelek, egykori osztálytársaim, barátaim vesznek körül a színpadon és a zenekari árokban.

Az eltelt évtizedek alatt változott, más lett a zenével való viszonya?

A karrierem elején csak egy volt fontos számomra, az, hogy az angolomat tudatosan fejlesszem, és kényesen ügyeljek arra, mi

jó, mi az, ami meghaladja a képességeimet. Gyakorlatilag hagytam magam természetes úton fejlődni. Kétségkívül így a szerepformálásra jutott kevesebb energiám, e téren joggal vethettek szememre hiányosságokat, számomra ugyanis a kijelölt út befutása volt fontos. A nyolcvanas években éreztem magam hangilag annyira biztosnak, hogy a játékban emocionálisan is teljesen átadtam magam az adott figurának a színpadon. S így már megint más örömet hozott a szereplés, az éneklés, élveztem és élvezem a különböző nőalakok életre keltését. Ma már ott tartok – s most például a barcelonai Homoki András rendezte *Árnyék nélküli asszony* Kelmefestőnőjére gondolok –, hogy úgy érzem, játszom a színpadon, ahol mellesleg énekelnem is kell. Utánozni nem utánoztam soha senkit, így példaképem sincs. A színpadon nem akarok és nem is tudok mást adni, mint saját magamat.

A mai napig képes bármire rácsodálkozni a világban. Hogyan lehet megőrizni ezt a nyitottságot?

Hétköznapi hangzik, de ha már nem reagálunk a mindennapok történéseire, megszűntünk létezni. Azért kell nyitott szemmel járni, mert a sok rossz mellett rengeteg szépet is rejt a világ. Ezt kellene észrevennünk, felfedeznünk, és nem folyton csak a rosszat látni, egymást bántani.

Mesterkurzusokon is átadja a tapasztalatát a fiatal énekeseknek?

Ritkán adok mesterkurzust, egyrészt azért, mert a sok beszéd nagyon fárasztó, másrészt a nehéz szerepek miatt nekem is egyre több időt kell regenerálódással töltenem. Egyelőre, Istennek hála, magammal vagyok elfoglalva, de a pályafutásom végén valamilyen formában biztosan fogok a fiatal, főleg hazai, de nemzetközi énekesgárdával is foglalkozni.

Milyen tervei vannak itthon, mennyire kíván részt venni a magyar zenei életben?

Szeretném az évek folyamán összegyűjtött tapasztalataimat hazánk zenei életének a javára fordítani. Ez természetesen attól is függ, hogy az illetékesek milyen feladatokat szánnak nekem. Én mindenesetre teljesen nyitott vagyok. Egyébként a hazai közönség legközelebb szeptember 5-én találkozhat velem, amikor a Farkas Ferenc emlékére rendezett koncerten lépek pódiumra a Magyar Tudományos Akadémia Dísztermében. A hangversenyen a zeneszerző nekem komponált dalait fogom először előadni.

Milyen érdekességek várnak még önre a szezonban?

Decemberben Japánban turnézom, ezt követően pedig Lisszabonban a *Parsifal* Kundryját alakítom. Itthon márciusban, a Tavaszi Fesztiválon szerepelek ismét, amikor a *Bánk bán* koncertszerű előadásában Gertrudist keltem életre, majd májusban egy jótékonyági hangversenyen a Solti Kamarazenekar kíséretével énekelek. Jövőre vár még rám több Turandot és Ortrud Hamburgban, Münchenben, valamint szintén Ortrud szerepében lépek színpadra Los Angelesben. Ez lesz Plácido Domingo igazgatásának nyitóelőadása, s a tengerentúli Wagner-produkció rendezője Maximilian Schell, dirigense Kent Nagano.

Ha összegezzük az eddigi pályáját, életét, akkor jó Marton Évának lenni?

Boldog vagyok, hogy Marton Éva lehetek és vagyok. Én nagyon is rendben vagyok magammal, annak ellenére, hogy nincs könnyű természetem. Mindenesetre a férjem nem miattam lett teljesen ősz, már fehér volt a haja, amikor megismertem.